

O

ο (άρθ. αρσεν.): ο

π.χ. ο τζουκέλ = ο σκύλος.

ογδοηκοστός (τακτ. αριθμ. επίθ.):

οχτοντεσσουτνό,-ί.

ογδόντα (άκλ. απόλ. αριθμ.):

οχτόντεςς.

όγδοος (τακτ. αριθμ. επίθ.):

οχτουτνό,-ί.

όγκος (α): πφουκιπέ, ο (=

φούσκωμα, από το αμετβ. πφουκιάβ = αμετβ. φουσκώνω).

όγκος (β): τφουλιπέ, ο (κυριολ.

χόντρος, πάχος)

π.χ. μπουτ μπαρό σι καλέ

ταταβάκο τφουλιπέ = πολύ μεγάλο

είναι το χόντρος (ο όγκος) αυτού του σανιδιού.

οδήγημα: (βλ. οδήγηση).

οδηγημένος (α) (μετβ.): ινγκαρντό, -

ί και ινγκιαρντό, -ί (σ.α.

μεταφερμένος, πηγεμένος,

καθοδηγημένος).

οδηγημένος (β): τραντό, -ί (σ.α.

καθοδηγημένος)

π.χ. τραντό τομαφίλι = οδηγμένο

(μεταχειρισμένο) αυτοκίνητο.

οδήγηση (α): τραντιπέ, ο

π.χ. σαό τραντιπέ σι καβά και

κερές; ατζαμίο σαν; = τι οδήγηση

είναι αυτή που κάνεις; ατζαμής

είσαι;, σαό τραντιπέ σας καβά και

κερντάν; τρασσίλομ! = τι οδήγηση

ήταν αυτή που έκανες; φοβήθηκα!

οδήγηση (β): ινγκαριπέ και

ινγκιαριπέ, ο (σ.α. μεταφορά,

καθοδήγηση).

οδηγός (αυτοκινήτου, δικύκλου):

οντιγόζι, οντιγκόζι και οδιγόζι, ο

(θηλ. οντιγόςκα, οντιγκόςκα και

οδιγόςκα, η)

π.χ. του οντιγκόζι κερέσας-τουτ

βάρεμα; σάρ ντιάν τουτ οπρά

ντουβάρι; = εσύ τον οδηγό

παρίστανες έτσι δεν είναι; πώς

έδωσες τον εαυτό σου (χτύπησες)

πάνω στον τοίχο; (η λέξη βάρεμα ή

βάρεμ είναι βεβαιωτικό

ερωτηματικό επιφώνημα που

αντιστοιχεί στην ερωτηματική

φράση: έτσι δεν είναι; π.χ. του

πφιρνό κερέσας-τουτ βάρεμα; σάρ

χοχάντιλαν; = εσύ τον έξυπνο

παρίστανες έτσι δεν είναι; πώς

ξεγελάστηκες; πφιρνό = έξυπνος,

πονηρός)

οδηγούμαι (α) (αμετβ. ρ.):

ινγκάρντιαβ και ινγκιάρντιαβ (σ.α.

μεταφέρομαι, καθοδηγούμαι)

π.χ. ο τσορ ινγκάρντιλο κάι

πφα(ν)ντιπέ = ο κλέφτης οδηγήθηκε

στη φυλακή.

οδηγούμαι (β) (αμετβ. ρ.):

τραντιάβ (σ.α. καθοδηγούμαι).

οδηγώ (α) (μετβ. ρ.): τράνταβ

π.χ. κον τράντελας ο τομαφίλι; =

ποιος οδηγούσε το αυτοκίνητο;

οδηγώ (β) (μετβ. ρ.): ινγκαράβ και

ινγκιαράβ (κυριολ. πηγαίνω μετβ.,

σ.α. μεταφέρω, καθοδηγώ)

π.χ. κάι μανγκάβα ινγκαράβ λε =

όπου θέλω τον οδηγώ, του ινγκαρές

ο πφεράς τσινγκαράκε, αμά με νι

μανγκάβ τε χάμαν τούσα = εσύ

οδηγείς την κουβέντα σε καβγά,

αλλά εγώ δεν θέλω να μαλώσω με

σένα.

οδοκαθαριστής: (βλ.

σκουπιδιάρης).

οδοντίατρος (ο): ντα(ν)ντένγκο-

ντοκτόρι, ο

π.χ. τζα κάι ντα(ν)ντένγκο-

ντοκτόρι = πήγαινε στον

οδοντίατρο.

οδοντίατρος (η): ντα(ν)ντένγκι-

ντοκτόρκα, η.

οδοντικός (επίθ.): ντα(ν)ντένγκο, -ι (είναι η γενική πτώση του πληθυντικού της λέξης νταν, ο = δόντι).

οδοντόβουρτσα: ντα(ν)ντέγκι-φουρτσάβα, η

π.χ. λε ε ντα(ν)ντένγκι-φουρτσάβα ντα χαλάβ κε ντα(ν)ντά = πάρε την οδοντόβουρτσα και πλύνε τα δόντια σου.

οδοντογλυφίδα: ντα(ν)ντένγκο-καςς, ο (κυριολ. δοντιών ξύλο).

οδοντόκρεμα: ντα(ν)ντένγκο-ιλάτσι, ο (= δοντιών φάρμακο).

οδοντόπονος: ντα(ν)ντέσκι-ντούκ, η

π.χ. ασταρντά μαν ντα(ν)ντέσκι-ντούκ = μ' έπιασε οδοντόπονος.

οδοντωτός (επίθ.): ντα(ν)ντένγκο, -ι (= δοντιών).

οδός: οδός, η

π.χ. κάι σαβί οδό σι τουμαρό κχερ; = σε ποια οδό είναι το σπίτι σας;

οδύνη: ντουκ, η (= πόνος).

οδυνηρός (επίθ.):

ντουκχανταριμάσκο, -ι

Αντίθ. μπιντουκχάκο = ανώδυνος

όζα: όζα, η

π.χ. λολί όζα = κόκκινη όζα.

οικιακός (επίθ.): κχερέσκο, -ι

(είναι η γενική πτώση του ενικού της λέξης κχερ, ο = σπίτι, κχερέσκο = σπιτικός, σπιτίσιος, κχερέσκο μαρνό = σπιτικό ψωμί)

π.χ. κχερέσκε μπουκιά = οικιακές εργασίες.

οικογένεια: ανάβα και φαμίλια, η

π.χ. ζζενισάο τε κερές φαμίλια = παντρέψου να κάνεις οικογένεια, αβιλό πε αναβάσα = ήρθε με την οικογένειά του, λατσχέ αναβάταρ σι = είναι από καλή οικογένεια.

οικογενειακός (επίθ.): αναβάκο, -ι και φαμιλιάκο, -ι

π.χ. αμαρέ αναβάκο ντοκτόρι σι καβά = ο οικογενειακός μας γιατρός είναι αυτός.

οικογενειάρχης: ανετζίο, ο, θηλ. ανετζίκα, η

π.χ. λατσχό ανετζίο σι λεσκό τσχαβό = καλός οικογενειάρχης είναι ο γιος του.

οικονομία: ικονομία, η

π.χ. κερ εμπούκα ικονομία, κατέ κοτέ νά τσχου παρέ = κάνε λίγη οικονομία, εδώ κι εκεί μη ρίχνεις λεφτά.

Αντίθ. ζια(ν)νούκο = σπατάλη.

οικοπεδάκι: τχανορό, ο (βλ. και θεσούλα).

οικόπεδο: τχαν, ο

π.χ. κι(ν)ντόμ τχαν = αγόρασα οικόπεδο

(βλ. και θέση, μέρος, τόπος, περιοχή).

οίκτος: ντουκχιπέ, ο (= πόνεση)

π.χ. νάι τουτ ιτσ ντουκχιπέ α(ν)ντό κο γκί = δεν έχεις οίκτο καθόλου στην ψυχή σου.

Συνών. μίλα = έλεος.

(βλ. και πόνεση, συμπόνοια).

οινόπνευμα: σπέρτο και ινόπνεβμα, ο

π.χ. μορντόμ λε σπιρτόσα = τον έτριψα με οινόπνευμα.

οκά: οκάβα, η (πληθ. οκάβε, ε).

οκνηρία (α): κχα(ν)ντινιπέ, ο (σ.α. βρομιά, βλ. και βρομιά, τεμπελιά)

Αντίθ. μπουκιαρνιπέ = εργατικότητα, φιλοπονία, φιλεργία.

οκνηρία (β): τε(μ)μπε(λ)λίκο, ο

π.χ. ασταρντά μαν τε(μ)μπε(λ)λίκο = μ' έπιασε οκνηρία.

Αντίθ. τσαλύσκα(ν)νούκο = εργατικότητα, λειτουργικότητα.

οκνηρός (α) (επίθ.): κχα(ν)ντινό, -ί (σ.α. βρόμικος, βρομιάρης, βλ. και βρόμικος, βρομιάρης, τεμπέλης)

Αντίθ. μπουκιαρνό = εργατικός, δουλευτάρης, δουλευταράς, φιλόπονος, φίλεργος

οκνηρός (β): τε(μ)μπέλι, ο, θηλ. τε(μ)μπέλκα, η

π.χ. τε(μ)μπέλκα ρομνί σίτουτ = οκνηρή σύζυγο έχεις.

Αντίθ. τσαλϋσσκάνι = εργατικός, δουλευταράς, τσαλϋσσκάνκα = εργατική, δουλευτάρα, δουλευταρού.

οκταετής (επίθ.): οχτό-μπροσσένγκο,-ι και οχτό-μπρεσσένγκο, -ι.

οκτακόσια (άκλ. απόλ. αριθμητ.): οχτόσσελ.

οκτακοσιοστός (τακτ. αριθμητ. επίθ.): οχτοσσελουτνό,-ί.

οκτάχρονος: (βλ. οκταετής).

οκτώ (άκλ. απόλ. αριθμητ.): οχτό π.χ. οχτό τζενέ αβιλέ = οκτώ άτομα ήρθαν.

ολιγοήμερος (επίθ.): ζάλακ-γκιβεσσένγκο,-ι (= λίγων ημερών)

Αντίθ. μπουτέ-γκιβεσσένγκο = πολυήμερος (= πολλών ημερών).

ολιγόωρος (επίθ.): ζάλακ-σαατένγκο, -ι (= λίγων ωρών)

Αντίθ. μπουτέ-σαατένγκο (= πολλών ωρών), πολύωρος.

ολικός (επίθ.): σαορικανό, -ι και σαβορικανό, -ι (σ.α. ολοκληρωτικός).

όλο (α) (επίρρ.): σα

π.χ. σα μορμισαρέλ = όλο γρινιάζει, σα κατέ αβέλ = όλο εδώ έρχεται.

(βλ. και όλος).

όλο (β) (επίρρ.): έπντα και επ

π.χ. έπντα μούιτχολ = όλο φωνάζει, έπντα παρέ μανγκέλ = όλο λεφτά ζητάει, επ ροβέλ καβά χουρντό = όλο κλαίει αυτό το παιδί.

ολόασπρος (α) (επίθ): πάσπαρνο,-ι π.χ. πάσπαρνι ρόκλια = ολόασπρο φόρεμα.

Συνών. μπουτ-παρνό = κάτασπρος.

ολόασπρος (β) (επίθ.): επτέν-παρνό, -ί (κυριολ. εντελώς άσπρος, εντελώς λευκός, σ.α. κάτασπρος, κατάλευκος).

Αντίθ. επτέν-καλό = ολόμαυρος, κατάμαυρος.

ολόγυμνος (επίθ.): επτέν-νανγκό, -ί (κυριολ. εντελώς γυμνός, τελείως γυμνός).

ολόγυρα (επίρρ.): τρούγιαλ-τρούγιαλ (κυριολ. γύρω γύρω)

ολόιδιος: (βλ. ίδιος).

ολοκάθαρος(άκλ. επίθ.): μπουτ-τεμίζι (= πολύ καθαρός)

π.χ. μπουτ-τεμίζι πατέ = ολοκάθαρα ρούχα.

ολοκαίνουριος (α) (επίθ.): μπουτ-νεβό,-ί (= πολύ καινούριος)

π.χ. μπουτ-νεβό σι ο τομαφίλι = ολοκαίνουριο είναι το αυτοκίνητο.

ολοκαίνουριος (β): επτέν-νεβό, -ί (κυριολ. εντελώς καινούριος).

ολοκαίνουριος (γ) (επίθ.): νεπ-νεβό, -ί

π.χ. νεπ-νεβό σι ο κχερ = ολοκαίνουριο είναι το σπίτι.

Αντίθ. μπουτ-πουρανό = πολύ παλιός, παμπάλαιος, πανάρχαιος.

ολόκληρος (επίθ.): σαστό,-ί π.χ. σαστό μαρνό = ολόκληρο ψωμί.

(βλ. και υγιής).

Αντίθ. οπάςς = μισός.

ολοκληρωμένος (μτχ.):

σασταρντό,-ί

(βλ. και θεραπευμένος).

ολοκληρώνομαι (αμετβ. ρ.):

σαστάρντιαβ

(βλ. και θεραπεύομαι).

ολοκληρώνω (μετβ. ρ.): σασταράβ (βλ. και θεραπεύω).

ολοκλήρωση: σασταριπέ, ο (βλ. και θεραπεία).

ολοκληρωτικός (α) (επίθ.):

σασταρικανό, -ί

(σ.α. θεραπευτικός, σαστό = ολόκληρος, υγιής).

ολοκληρωτικός (β) (επίθ.):

σαορικανό, -ί.

ολοκόκκινος (επίθ.): μπουτ-λολό, -ί

(= πολύ κόκκινος).

ολόλευκος: (βλ. ολόασπρος).

ολόμαυρος (α) (επίθ.): μπουτ-

καλό, -ί (= πολύ-μαύρος)

Αντίθ. μπουτ-παρνό = ολόασπρος, κάτασπρος.

ολόμαυρος (β) (επίθ.): επτέν-καλό,

-ί (κυριολ. εντελώς μαύρος, σ.α.

κατάμαυρος)

Αντίθ. επτέν-παρνό = ολόασπρος, κάτασπρος, κατάλευκος, ολόλευκος.

ολόμαυρος (γ) (επίθ.): καπ-καλό, -ί

Αντίθ. πας-παρνό = κάτασπρος, κατάλευκος, ολόλευκος, ολόασπρος.

ολομόναχος (άκλ. επίθ.): επτέν-

κόρκορι (κυριολ. εντελώς μόνος)

π.χ. ατσχλόμ επτέν-κόρκορι ακανά

κái μουλί μι ρομνί = έμεινα

ολομόναχος τώρα που πέθανε η

γυναίκα μου.

ολονύχτιος (επίθ.): σαστέ-

ρακιάκο, -ι και σαστέ-ρατάκο, -ι

(κυριολ. ολόκληρης νύχτας).

όλος (α) (άκλ. επίθ.): σα και σάορε

π.χ. σα η ντος τούτε σι = όλο το

φταίξιμο είναι σε σένα,

μπικί(ν)ντιλε σάορε ε μανγκινά =

πουλήθηκαν όλα τα εμπορεύματα.

Αντίθ. οπάςς = μισός.

(βλ. σα στο επίθρ. όλο).

όλος (β) (άκλ. επίθ.): έπσι και

μπιτίν

π.χ. μπιτίν η ντουνιαβά

ασσου(ν)ντά τουμαρό ρεζι(λ)λίκο =

όλος ο κόσμος άκουσε το ρεζιλίκι

σας, τε χας έπσι η ζουμί = να φας

όλο το φαγητό.

ολόστεγνος (επίθ.): μπουτ-

σσουκό, -ί (= πολύ στεγνός)

(σ.α. πολύ ξερός, σσουκό =

στεγνός, ξερός).

ολοστρόγγυλος (άκλ. επίθ.):

μπουτ-τόπαρλακι (= πολύ

στρογγυλός)

π.χ. μπουτ-τόπαρλακι σι λακό μούι

= ολοστρόγγυλο είναι το πρόσωπό

της.

ολότητα: σαοριπέ και σαβοριπέ, ο.

ολοφάνερος (επίθ.): επτέν-σικαντό,

-ί (κυριολ. εντελώς φανερός).

ολόφρεσκος (άκλ. επίθ.): μπουτ-

ταζέ (= πολύ φρέσκος) και μπουτ-

ταζές (= πολύ φρέσκος)

π.χ. μπουτ-ταζέ σι ε ματσχέ =

ολόφρεσκα είναι τα ψάρια.

Αντίθ. μπαϊάτι = μπαγιατικός.

ολωσδιόλου (επίθρ.): επτέν (=

εντελώς, τελείως, απολύτως)

π.χ. επτέν ντιλό σι καβά μανούςς! =

ολωσδιόλου τρελός είναι αυτός ο

άνθρωπος!

ομάδα (α): τσέτα, η

(βλ. και γκρουπ, κοπάδι).

ομάδα (β): ομάντα και ομάδα, η

π.χ. -του σαί ομάντα σαν; -με σομ

Ολυμπιακός = -εσύ τι ομάδα είσαι;

-εγώ είμαι Ολυμπιακός.

ομαλός (άκλ. επίθ.): ντούζι (=

ίσιος, ίσια)

π.χ. ντούζι σι ο ντρομ, νάι λε

ε(ν)ντέτσα = ομαλός είναι ο

δρόμος, δεν έχει λακούβες.

ομιλία (α): ορμπισαριπέ, ο

(βλ. και μίλημα).

ομιλία (β): κονουσσμάβα, η (σ.α.

μίλημα, συζήτηση, κουβέντιασμα)

π.χ. κάι κα κερντόλ η

κονουσσμάβα; = πού θα γίνει η

ομιλία;

ομιλώ: (βλ. μιλώ).

ομίγλη: ομίγλι, η

π.χ. ομίχλι ικλιλί, νασστί ντικχάβ
σσουκάρ = ομίχλη βγήκε, δεν
μπορώ να δω ωραία (καλά).

όμοιος (α): εκ (κυριολ. ένας, μία)
π.χ. εκ νάι καλά ε ντούι = όμοια
δεν είναι αυτά τα δύο.

*Αντίθ. αβέρ = άλλος, άλλο,
αβέρτουρλι = αλλιώτικος,
διαφορετικός, αλλιώτικα, αλλιώς,
διαφορετικά.*

όμοιος (β) (άκλ. επίθ.): αηνϋ

π.χ. αηνϋ σι ε κοτορά = όμοια είναι
τα υφάσματα.

ομοιότητα: μπενζεμέκο, ο (κυριολ.
μοιάσιμο).

ομολογία: πφε(ν)ντιπέ, ο.

ομολογώ (αμετβ. και μετβ.ρ.):

πφενάμαν (κυριολ. λέω τον εαυτό
μου)

π.χ. πφε(ν)ντάπες κάι σι λέστε η
ντος = ομολόγησε ότι σ' αυτόν
είναι το φταίξιμο.

όμορφα (επίρρ.): σσουκάρ

π.χ. νακχαντόμ μπουτ σσουκάρ =
πέρασα πολύ όμορφα.

(βλ. και όμορφος, ωραία, ωραίος).

Αντίθ. μπέτι = άσχημα, άσχημος.

ομορφαίνω (α) (μετβ. ρ.):

σσουκαράβ

π.χ. τζαλ τουκέ καγιά ρόκλια,
σσουκαρέλ τουτ = σου πάει αυτό το
φόρεμα, σε ομορφαίνει.

[βλ. ομόηχο σσουκαράβ =
στεγνώνω (μετβ.ρ.)].

*Αντίθ. μπετλεσσιρίαβ = ασχημαίνω
μετβ.*

ομορφαίνω (β) (μετβ. ρ.): σσουκ-
νταβ (= ομορφιά δίνω)

π.χ. καλά λουλουγκιά σσουκ-ντεν
κάι ο κχερ = αυτά τα λουλούδια
ομορφαίνουν το σπίτι.

*Αντίθ. μπέτι-κεράβ (άσχημο κάνω)
= μετβ. ασχημαίνω*

ομορφαίνω (α) (αμετβ. ρ.):

σσουκάβαβ

π.χ. σο μπαρός, σσουκάβος = όσο
μεγαλώνεις, ομορφαίνεις,
σσουκάλο καβά = ομόρφυνε αυτός.
*Αντίθ. μπετλεσσίαβ = ασχημαίνω
αμετβ.*

ομορφαίνω (β) (αμετβ. ρ.): σσουκ-
λαβ (= ομορφιά παίρνω)

π.χ. μπουτ σσουκ-λιάν ντικχάβ! =
πολύ ομόρφυνες βλέπω!

*Αντίθ. μπέτι-κερντιάβ (άσχημος
γίνομαι) = αμετβ. ασχημαίνω*

ομορφάντρας: σσουκάρ-μρουςς, ο.

ομορφιά: σσουκ, η και
σσουκαριπέ, ο

π.χ. σο ντικχλά λα ντιλάιλο κατάρ
λακό σσουκαριπέ = μόλις την είδε
τρελάθηκε από την ομορφιά της,
[στίχοι από ποίημα Γ. Αλεξίου «ο
κορκοριπέ» (= η μοναξιά)]

χοχαντάμαν λακί σσουκ, ματαρντάς
μαν πε γκουγκλέ-ορμπένσα ντα
πακιαϊέμ λα = (απόδοση στίχων) με
πλάνεψε η ομορφιά της, με μέθυσε
με τα γλυκόλογά της και την
πίστεψα.

(βλ. σσουκαριπέ στο λήμμα
ωραιότητα).

Αντίθ. μπετιπέ = ασχήμια.

ομορφοκόριτσο: σσουκάρ – τσχορί
και σσουκάρ-τσχεί, η.

ομορφονιός: σσουκαρνό, ο.

ομορφονιά: σσουκαρνί, η.

ομορφόπαιδο: σσουκάρ-τσαβρό,
σσουκάρ-τσαβό και σσουκάρ-
τσαό, ο

όμορφος (άκλ. επίθ.): σσουκάρ

π.χ. σσουκάρ σαν, αμά γκογκί νάι
τουτ = όμορφος (-η) είσαι, αλλά
μυαλό δεν έχεις, σίτουτ σσουκάρ
γιακχά = έχεις όμορφα μάτια.

(βλ. και ωραίος, ωραία).

Αντίθ. μπέτι = άσχημος, άσχημα.

ομορφότατος (περιφρ. άκλ. επίθ.

και επίρρ. υπερθ. βαθμού): μπουτ-
σσουκάρ (μπουτ = πολύ, πολύς,

σσουκάρ = όμορφος, ωραίος, όμορφα, ωραία) (από τις δύο λέξεις αυτές δημιουργήθηκε το σύνθετο άκλ. επίθ. και επίρρ. μπούσσουκαρ με αποβολή του τ από το πρώτο συνθετικό για να προφερθούν ευκολότερα τα δύο συνθετικά μαζί, μπούσσουκαρ = πανέμορφος-η, πανέμορφα, υπέροχος-η, υπέροχα, θαυμάσιος-α, θαυμάσια π.χ. μπούσσουκαρ σι κο τσαβό = πανέμορφος είναι ο γιος σου, μπούσσουκαρ σι κι τσχεί = πανέμορφη είναι η κόρη σου, μπούσσουκαρ κερντιλί η ζουμί = υπέροχο έγινε το φαγητό, μπούσσουκαρ σι καβά κιράλ = θαυμάσιο είναι αυτό το τυρί, μπούσσουκαρ νακχανταμούς ιρακί και μπιάβ = υπέροχα περάσαμε χθες στο γάμο).

ομορφότερος (περιφρ. άκλ. επίθ. και επίρρ. συγκρ. βαθμού): νταά-σσουκάρ, ταά-σσουκάρ και πο-σσουκάρ (νταά και ταά = πιο, ακόμα, πο = πιο, σσουκάρ = όμορφος, ωραίος, όμορφα, ωραία) π.χ. μιννό τσαβό σι νταά-σσουκάρ, κατάρ κιννό = ο δικός μου ο γιος είναι πιο όμορφος (ομορφότερος) από το δικό σου, μιννί τσχεί σι νταά-σσουκάρ κατάρ κιννί = η δική μου η κόρη είναι πιο όμορφη (ομορφότερη) από τη δική σου, αμέν νταά-σσουκάρ νακχανταμούς ιρακί και μπιάβ = εμείς πιο όμορφα (ομορφότερα) περάσαμε χθες στο γάμο.

ομορφούλης (επίθ.): σσουκαρορό, -ί (σ.α. ομορφούτσικος, εμφανίσημος).

ομορφούτσικος (επίθ.): σσουκαρορό,-ί.

ομπρέλα: σσιμσσιάβα και ομπρέλα, η

π.χ. λε η σσιμσσιάβα τε να κινγκός = πάρε την ομπρέλα να μη βραχείς, λιάν η ομπρέλα; = πήρες την ομπρέλα;

ομπρελίτσα: σσιμσσιαβίσα, η.
όμως (σύνδ.): αμά

π.χ. ασσουγκιαρντέμ τουτ, αμά ιν αβιλάν = σε περίμενα, όμως δεν ήρθες, βα, αμά νι αβιλάν τε ντικχές μαν = ναι, όμως δεν ήρθες να με δεις.

(βλ. και αλλά).

ονειρεύομαι (α) (αμετβ. ρ.): σουνό-ντικχάβ (= όνειρο βλέπω) π.χ. α(ν)ντό μο σουνό ντικχλόμ τουτ ιρακί η ρατ = μες στο όνειρο μου σε είδα (ονειρεύτηκα) χθες το βράδυ, (μτφ.) σαέ πφερεσά σι καλά και πφενές; σουνό-ντικχές; = τι λόγια είναι αυτά που λες; όνειρο βλέπεις (ονειρεύεσαι);

ονειρεύομαι (β) (μετβ. ρ.): α(ν)ντό-μο-σουνό-ντικχάβ (= μες στο όνειρό μου βλέπω) και αν-μο-σουνό-ντικχάβ (= στο όνειρό μου βλέπω)

π.χ. α(ν)ντό-μο-σουνό-ντικχλόμ με νταντέ = ονειρεύτηκα τον πατέρα μου (κατά λέξη: μες στο όνειρό μου είδα τον πατέρα μου).

ονειρικός (επίθ.): σουνέσκο, -ι.

όνειρο: σουνό, ο

π.χ. [στίχοι από ποίημα Γ. Αλεξίου «ε φρουκαντέ σουνέ» (= τα προδωμένα όνειρα)] φρουκαντέ μαν ε σουνέ και κεράβας σικνιμάσταρ = με πρόδωσαν τα όνειρα που έκανα μικρός.

(υποκ.) σουνορό, ο.

ονειροπόληση: σουνένγκο-κεριπέ, ο (= ονείρων φτιάξιμο).

ονειροπολώ (αμετβ. ρ.): σουνέ-κεράβ (= όνειρα κάνω).

ονειρώδης: (βλ. ονειρικός).

όνομα: αλάβ, ο

π.χ. σαρ σι κο αλάβ; = πώς είναι το όνομά σου;, μπισταρντόμ λεσκό αλάβ = ξέχασα το όνομά του, σαβό αλάβ κα ντεν ε χουρντέσκε; = τι όνομα θα δώσετε στο παιδί;

ονομάζω (μετβ. ρ.): αλάβ-τχαβ

π.χ. πε χουρντέσκο αλάβ-τχοντέ Μανόλη = το μωρό τους το ονόμασαν Μανόλη.

(αλάβ-τχαβ κυριολ. όνομα βάζω).

Συνών. αλάβ-νταβ = ονοματίζω.

ονομασία: αλαβιπέ, ο.

ονομασμένος (μτχ.): αλαβντό,-ί

Αντίθ. μπιαλαβέσκο = ανώνυμος.

ονομαστικός (επίθ.): αλαβέσκο,-ι

π.χ. αβγκιέ σι με αλαβέσκι γιορτία = σήμερα είναι η ονομαστική μου γιορτή.

ονομαστός (επίθ.): ναμλίο,-ούκα

π.χ. ναμλίο ντοκτόρι = ονομαστός γιατρός.

(βλ. και τρανός).

Συνών. ασσου(ν)νταρντό =

ζακουσμένος, διαλαλημένος, διαδεδομένος και ασσου(ν)ντό = ακουστός, ασσαρντό = παινεμένος.

ονοματάκι: αλαβορό, ο.

ονοματίζω (μετβ. ρ.): αλάβ-νταβ

(= όνομα δίνω).

ονοματισμένος: αλαβντι(ν)ντό, -ί.

ονοματοδοσία: αλαβντιπέ, ο.

όντως (επίρρ.): έμντα και τσατσές

π.χ. έμντα, αγκαντάλ σι = όντως, έτσι είναι.

(βλ. και επίρρ. αλήθεια, πράγματι).

οξυγόνο: οκσιγόνο, ο

π.χ. ο ντοκτόρι τχοντά λεσκέ οκσιγόνο = ο γιατρός του έβαλε οξυγόνο.

οξυζενέ: οκσιζενέ, ο.

οπ (επιφ.): οπ

π.χ. οπ, ασταρντόμ τουτ = οπ, σ' έπιασα.

όπα (επίρρ.): όπα

π.χ. όπα, αβιλίταρ βόι ντα! = όπα, ήρθε κι αυτή! βο όπα-όπα ασταρέλ

πε ρομνά, νάι σαρ τούτε κάι μαρές μαν εμπουκάκε = αυτός όπα-όπα πιάνει (στα όπα-όπα έχει) τη

γυναίκα του, δεν είναι σαν εσένα που με δέρνεις με το παραμικρό.

οπαδός: τζονό, ο (κυριολ. άτομο, άνθρωπος)

π.χ. ε ολινμπιακοζέσκε τζενέ σι καλά = οι οπαδοί του Ολυμπιακού είναι αυτοί.

οπισθοδρόμηση: παπαλέ-τζιπέ, ο (= πίσω πηγαίμος)

Αντίθ. ανγκλέ-τζιπέ, ο = προχώρημα.

οπισθοδρομικός (μτχ.): παπαλέ-τζι(ν)ντό, -ί (= πίσω πηγεμένος)

Αντίθ. ανγκλέ-τζι(ν)ντό =

προχωρημένος, προοδευμένος.

οπισθοδρομώ (αμετβ. ρ.): παπαλέ-τζαβ (= πίσω πηγαίνω)

Αντίθ. ανγκλέ-τζαβ = προχωρώ.

οπισθοχωρώ: (βλ. οπισθοδρομώ).

όπλο: πούσκα και τσχουνταλί, η

π.χ. σι οπρά λέστε πούσκα = έχει επάνω του όπλο, γκαράβ η τσχουνταλί = κρύψε το όπλο.

(τσχουνταλί κατά λέξη σημαίνει ριχτήρας, προήλθε από το ρήμα τσχαβ = ρίχνω, τσχουηπέ = ρίζιμο).

οπλοποιός: πούσκατζίο, ο (σ.α. οπλοπώλης).

οπλοπωλείο: πουσσκένγκο-ντικιάνο (= όπλων μαγαζί) και πουσσκένγκο-ντουκιάνο, ο (= όπλων μαγαζί).

οπλοπώλης: πούσκατζίο, ο (σ.α. οπλοποιός).

οπλουργός: (βλ. οπλοποιός).

οπλοφορώ (αμετβ. ρ.):

πουσσκάσα-πφιράβ και τσχουνταλάσα-πφιράβ (οι λέξεις κυριολ. σημαίνουν: με όπλο περπατώ).

π.χ. πουσσκάσα-πιφιρέλ καβά = οπλοφορεί αυτός, κον σι τσατσουκανό μρους ιν πιφιρέλ πουσσκάσα = όποιος είναι αληθινός άνδρας δεν οπλοφορεί.

όποιος (άκλ. αντων.): κον

π.χ. κον ακχιαρντά, ακχιαρντά = όποιος κατάλαβε, κατάλαβε, κον ιν τζανέλ τε να ορμπισαρέλ = όποιος δεν ξέρει να μη μιλάει.

(βλ. και ποιος).

όποιος (αντων.): σαό, -ί και σαβό, -ί (βλ. και ποιος, τι (ως θαυμαστικό))

π.χ. λε σαό μανγκέσα = πάρε όποιο θέλεις.

οποιοσδήποτε (άκλ. αντων.): κον-αβέλα και (αντων.) σαό(-ί)-αβέλα
π.χ. κον-αβέλα ντα τε αβέλας κάι μο τχαν, καλέ κα κερέλας = οποιοσδήποτε κι αν ήταν στην θέση μου, αυτό θα έκανε.

όποτε (επίρρ.): κάνα

π.χ. κάνα μανγκέσα, αβ = όποτε θες, έλα.

(βλ. και πότε, όταν).

οποτεδήποτε (επίρρ.): κάνα-αβέλα

π.χ. -κάνα μανγκές τε ποκινάβ τουτ; -κάνα-αβέλα = -πότε θέλεις να σε πληρώσω; - οποτεδήποτε.

όπου (επίρρ.): κάι

π.χ. κάι μανγκέσα, τζα = όπου θέλεις, πάνε.

(βλ. και που, πού, σε).

οπουδήποτε (επίρρ.): κάι-αβέλα

π.χ. κάι-αβέλα ντα τε τζας, κα ρακχαβάβ τουτ = οπουδήποτε και να πας, θα σε βρω.

οπτικά (επίρρ.): ντικχιμάσα (= με κοίταγμα).

οπτικός (επίθ.): ντικχιμάσκο, -ι.

οπωροπώληγ: (βλ. μανάβης).

όπως (σύνδ. και επίρρ.): σαρ

π.χ. σαρ ντα τε λέσλε, κερντιλό ακανά καβά = όπως και να το

πάρεις, έγινε τώρα αυτό, σαρ σομ ακκαντάλ, νασσί κα τζαβ κάι μπουκί = όπως είμαι έτσι, δεν θα μπορέσω να πάω στη δουλειά.

(βλ. και σαν, καθώς).

όραση (α): ντικχιπέ, ο (= κοίταγμα, βλέμμα, σ.α. φροντίδα, εξέταση, προσοχή, παρατήρηση, παρακολούθηση).

όραση (β): γιακχένγκο-σσάφκι, ο (γιακχένγκο = ματιών, σσάφκι = φέγγος, φως)

π.χ. χασαρντά πε γιακχένγκο-σσάφκι = έχασε την όρασή του.

ορατός (επίθ.): σικαντό-ί (κυριολ. φανερός).

Αντίθ. μπισικαντό = αόρατος, αφανής.

όργανο (μουσικό): τσαλγκία, η (σ.α. μπουζούκι).

όργανο: αλαϊάτι, ο (προφ. με συνίζηση ια) (σ.α. εργαλείο, ανταλλακτικό, πληθ. αλαϊάτορα, ε).

οργανοπαίκτης: τσαλγκιτζίο, ο
π.χ. αβιλέ ε τσαλγκιτζία ε μπιαβέσκε = ήρθαν οι οργανοπαίκτες για το γάμο.

οργή: χολί, η (σ.α. θυμός)

π.χ. μι χολί λέσκε μπουτ μπαρί σι = η οργή μου για κείνον είναι πολύ μεγάλη.

(βλ. και θυμός).

οργίζομαι (αμετβ. ρ.): χολί-πφερντιάβ (= οργή γεμίζω αμετβ.)

π.χ. πφερντιλόμ-χολί κατάρ καλά κάι ασσου(ν)ντόμ = οργίστηκα απ' αυτά που άκουσα.

Συνών. χολάβαβ = θυμώνω αμετβ.

οργίζω (μετβ. ρ.): χολί-πφεράβ (= οργή-γεμίζω μετβ.)

π.χ. πφερντάν λε χολί, καλέ πφερασένσα κάι πφε(ν)ντάν λέσκε = τον όργισες μ' αυτά τα λόγια που του είπες.

Συνών. χολαράβ, χολιναράβ = θυμώνω μετβ., εκνευρίζω.

οργισμένος (μτχ.): χολί-πφερντό,-ί (= θυμό γεμάτος)

π.χ. πφερντό-χολί σι κο ντατ τούσα = οργισμένος είναι ο πατέρας σου μαζί σου.

Συνών. χολιναλό, χολιαλό, χολαρντό = εκνευρισμένος, θυμωμένος.

ορεινός: (βλ. βουνίσιος).

ορεκτικός (επίθ.): ιστακέσκο, -ι

π.χ. ο ντοκτόρι ντιά λε ιστακέσκο σσουρούπο = ο γιατρός του έδωσε ορεκτικό σιρόπι.

όρεξη: όρεκσι, η και ισταάκο, ο

π.χ. τσχι(ν)ντιλό μο ισταάκο = μου κόπηκε η όρεξη, νάι μαν όρεκσι = δεν έχω όρεξη.

ορθά: (βλ. σωστά).

ορθάνοιχτος (επίθ.): επτέν-πουταρντό, -ί (κυριολ. εντελώς ανοιχτός).

όρθια (επίρρ.): ντικινέ

π.χ. ντικινέ τχο ο κας = όρθια βάλε το ξύλο.

όρθιος (α) (επίθ.): οπρι(ν)ντό,-ί

π.χ. νά άτσι οπρι(ν)ντό, λε εκ καρέκλα ντα μπες = μη στέκεσαι όρθιος, πάρε μια καρέκλα και κάτσε.

Αντίθ. μπεσσι(ν)ντό = καθισμένος, καθιστός

όρθιος (β) (άκλ. επίθ.): ντίκι

π.χ. αστάρ ντίκι ο καντρόνι = κράτα όρθιο το καδρόνι (σ.α. όρθια).

ορθός: (βλ. σωστός).

οριστικά (επίρρ.): έπτενιμάσκε

π.χ. κα τζάβταρ έπτενιμάσκε = θα φύγω οριστικά.

οριστικός (επίθ.): έπτενιμάσκο, -ι

οριστικός: (βλ. οριστικά).

ορκίζομαι (αμετβ. ρ.): σοβέλ-χαβ (= όρκο τρώω)

π.χ. σοβέλ-χαβ οπρα με χουρντέ, σόσκε νι πακιάς μαν; = ορκίζομαι στα παιδιά μου, γιατί δε με πιστεύεις;, μπανγκέστε νά χα-σοβέλ, κα ασταρέλ τουτ = στραβά (ψεύτικα) μην ορκίζεσαι, θα σε πιάσει.

ορκίζω (μετβ. ρ.): σοβέλ-χα(ν)νταράβ (= όρκο ταΐζω)

π.χ. χα(ν)νταρντόμ λε σοβέλ, τε να πφουκαλέλ = τον όρκισα, να μη μαρτυρήσει.

όρκιση: σοβέλ-χα(ν)νταριπέ, ο (= όρκο τάισμα).

ορκισμένος (επίθ.): σοβελαλό,-ί

π.χ. σοβελαλό σι τε να ορμπισαρέλ λέσα = ορκισμένος είναι να μην του μιλήσει, σοβαλαλό σι, τε να πελ εκ μπρος ιτσκία = ορκισμένος είναι, να μην πει ένα χρόνο ποτό (οινοπνευματώδες).

όρκος: σοβέλ, η

π.χ. με ασταράβ μι σοβέλ = εγώ κρατώ τον όρκο μου.

(υποκ.) σοβελορί, η.

ορμώ (αμετβ. ρ.): τσάμαν (= ρίχνομαι)

π.χ. τσχουτάπες οπρά λέστε, τε τσαλαβέλ λε = όρμησε πάνω του, να τον χτυπήσει.

ορنيθοκλέφτης: (βλ. κλεφτοκοτάς).

ορόσημο: νισσάνο, ο (κυριολ. σημάδι, σ.α. αρραβώνας)

π.χ. καβά μπαρ σι ο νισσάνο κάι τχονταμούσας, τζι κατέ σι κο τχαν = αυτή η πέτρα είναι το ορόσημο που είχαμε βάλει, μέχρι εδώ είναι το μέρος (οικόπεδό) σου.

οροφή: ταβάνο, ο

π.χ. κα περέν ε κχερέσκε ταβάνορα κερντάρ λεν = θα πέσουν οι οροφές του σπιτιού επισκευασέ τες. (βλ. και ταβάνι)

όροφος: (βλ. δίπλα).

ορφανεύω (αμετβ. ρ.): τσορό-ατσχάβ (=ορφανός μένω)
π.χ. τσορό-ατσχιλό σικνιμάσταρ = ορφάνεψε από μικρός.

ορφάνια: τσοριπέ, ο
(βλ. και φτώχια) (ομόηχο τσοριπέ = κλεψιά).

ορφανός (επίθ.): τσορό,-ί
π.χ. τσορό μπαριλό = ορφανός μεγάλωσε.
(βλ. και φτωχός).

(υποκ.) τσορορό, ο (σ.α. φτωχούλης)

όρχις: πελό, ο (πληθ. πελέ, ε)
(υποκ.) πελορό, ο.

οσμή: κοκία, η (= άρωμα, μυρωδιά)
π.χ. κάταρ αβέλ καγιά μπέτι κοκία; = από πού έρχεται αυτή η άσχημη οσμή;

(υποκ.) κοκίσα, η.

όσο (α) (επίρρ.): γκάντιμπορ και γκάντικιν
π.χ. λε, γκάντιμπορ μανγκέσα = πάρε, όσο θες, πι, γκάντικιν μανγκέσα = πιες, όσο θέλεις (σ.α. πόσο)

(βλ. και τόσος).

όσο (β) (επίρρ.): σο
π.χ. σο ντα τε μαρέστουτ, κχάντσικ νι κα κερντόλ = όσο και να προσπαθήσεις, τίποτα δεν θα γίνει, σο πφουρός, χασαρέστουτ νι τζάνες σο πφενές = όσο γερνάς, τα χάνεις δεν ξέρεις τι λες.
(βλ. και τι, ό,τι).

οστό: (βλ. κόκαλο).

όσφρηση: (βλ. μύρισμα).

όταν (σύνδ.): κάνα
π.χ. κάνα πφενάβας λεσκέ με, ιν πακιάλας μαν = όταν του έλεγα εγώ, δεν με πίστευε.
(βλ. και όποτε, πότε).

ότι (σύνδ.): κάι

π.χ. πφε(ν)ντά μανγκέ κάι νι κα τζάλταρ = μου είπε ότι δεν θα φύγει.

(βλ. και όπου, που και πού).

ό,τι (αναφ.αντων.): σο
π.χ. σο κερντιλό, κερντιλό = ό,τι έγινε, έγινε, νασστί κερές σο μανγκέσα κατέ α(ν)ντρέ = δεν μπορείς να κάνεις ό,τι θέλεις εδώ μέσα, κα λαβ τουκέ σο μανγκέσα = θα σου πάρω ό,τι θες.

(βλ. και τι).

οτιδήποτε (αντων.): σαό(-ί)-αβέλα (σ.α. οποιοσδήποτε)

π.χ. σαί-αβέλα μπουκί ντα τε ντες λε, κα κερέλ λα = οτιδήποτε δουλειά και να του δώσεις, θα την κάνει.

οτοστόπ: οτοστόπ, ο

π.χ. κερντάμ οτοστόπ ντα αβιλάμ τζι κατέ = κάναμε οτοστόπ και ήρθαμε μέχρι εδώ.

ότου (σύνδ.): πόσστα

π.χ. τζι ποσστά αβέλ βο, κα ρακιόλ = μέχρις ότου έρθει αυτός, θα βραδιάσει. (βλ. και ωσότου).

ουζάκι: ρακίσα, η.

ούζο: ρακία, η

π.χ. μανγκές τε πες εμπούκα ρακία; = θέλεις να πιεις λίγο ούζο;,κα τζαβ τε παβ ρακία ε χαναμικέσα = θα πάω να πιω ούζο με το συμπέθερο.

ουζομεζές: ρακιάκι-μεζάβα, η (πληθ. ρακιάκε-μεζάβε, ε).

ουίσκι: ουίσκι, ο

π.χ. κα πες ουίσκι; = θα πιεις ουίσκι;

ουλή: μπένι, ο
(βλ. και σημάδι).

ούλο: τζίντζια, η

π.χ. ντουκχάν με τζίντζιε = πονάνε τα ούλα μου.

(υποκ.) τζιντζίσα, η.

ούρα: μουτερά, ε

π.χ. ο ντοκτόρι κερντά μαϊανάβα
λεσκέ μουτερά = ο γιατρός τού
εξέτασε τα ούρα.

ουρά: πορίκ και πορί, η
π.χ. ε γκραστέσκι πορίκ = η ουρά
του αλόγου, ε πισικάκι πορί = η
ουρά της γάτας, (φράση) η τζουβλί
τε να κχελαβέλα πι πορίκ, ο μρους
νασσί τσχόλπες λάκε = η γυναίκα
αν δεν κουνήσει την ουρά της, ο
άνδρας δεν μπορεί να της ριχτεί.
ουρανός: ντελ, ο (κυριολ. Θεός)
(ντελ στον αόριστο = δίνει, νταβ =
δίνω).

ούρημα: μουτέρ, ο
(υποκ.) μουτερορό, ο.

ουρίτσα: πορορί και πορικορί, η.
ουρώ (αμετβ. και μετβ.ρ.):
μουταράβ.

ουσία: νταντία, η και ντάντι, ο (σ.α.
γεύση, γευστικότητα, νοστιμιά)
π.χ. γκελαμούς κάι μπιάβ, αμά
ντάντι νάι σας = πήγαμε στο γάμο,
αλλά ουσία δεν είχε, νάι νταντία
καλέ μπουκιά = δεν έχει ουσία αυτή
η δουλειά (δηλ. δεν αποδίδει)
(βλ. και γεύση, νοστιμιά).

ούτε (α) (σύνδ.): ούτε
π.χ. ούτε κάι μο μεριπέ νι μαγκάβ
τε αβέλ = ούτε στο θάνατό μου δεν
θέλω να έρθει.

ούτε (σύνδ.): νε
π.χ. νε τουτ μαγκάβ, νε ντα κε
ρομνά κάι μο κχερ = ούτε εσένα
θέλω, ούτε και τη γυναίκα σου στο
σπίτι μου.

ουφ και οφ (επιφ.): οφ
π.χ. οφ, καλιλό μο γκι = ουφ,
μαύρισε η ψυχή μου.

όφελος: φαϊντάβα, η
π.χ. νάι μαν φαϊντάβα τούταρ = δεν
έχω όφελος από σένα. (βλ. και
ωφέλεια).

Συνών. κιάρι = κέρδος.

Αντίθ. ζαράρι = ζημιά.

οφθαλμίατρος (ο): γιακχένγκο-
ντοκτόρι, ο (= ματιών γιατρός).

οφθαλμίατρος (η): γιακχένγκι-
ντοκτόρκα, η (= ματιών γιατρέσα)

οφθαλμός: (βλ. μάτι).

οφιοειδής (επίθ.): σαπέσκο, -ι
(είναι η γενική πτώση του ενικού
της λέξης σαπ, ο = φίδι, όφισ)
(βλ. και φιδίσιος (β)).

όφισ: (βλ. φίδι).

οχ (επιφ.): οχ
π.χ. οχ, Ντέβλαμ! = οχ, Θεέ μου!,
οχ, ντουκχαντάν μαν! = οχ, με
πόνεσες!

**οχ (επιφ. που δηλώνει
ικανοποίηση):** οχ

π.χ. οχ, μο γκι κερντιλό κάι χαλάν
μαριπέ = οχ, η ψυχή μου έγινε
(ευχαριστήθηκα) που έφαγες ξύλο.

όχθη (ποταμού): λεάκι-ρικ (=
ποταμού μεριά) και λενάκι-ρικ, η (=
ποταμού μεριά).

όχι (επιτατ. αρνητ. μόρ.): άηρα
π.χ. άηρα, νι κα χαβ = όχι, δε θα
φάω.

όχι (αρνητ.μορ.): νάα, άηρ και άερ
π.χ. κ' αβές τούντα; νάα νι κ' αβάβ
= θα έρθεις κι εσύ; όχι δεν θα έρθω,
άηρ, νάι αγκαντάλ σαρ πφενές =
όχι, δεν είναι έτσι όπως λες, άερ, ιν
κα τζας, πφενάβ τουκέ = όχι, δε θα
πας, σου λέω.

Αντίθ. βα = ναι.

οχλαγωγία: καλαμπαλούκο, ο (σ.α.
πλήθος, όχλος)

π.χ. νασσί ασσουνάβας λε α(ν)τό
καλαμπαλούκο = δεν μπορούσα να
τον ακούσω μέσα στην οχλαγωγία.
(βλ. και πλήθος).

όχλος: καλαμπαλούκο, ο (σ.α.
πλήθος, οχλαγωγία).

όψη (α): σουλούπο, ο (βλ. και
σουλούπι).

όψη (β): ντικχιπέ, ο (κυριολ.
κοίταγμα, βλέμμα).

όψη (γ): μούι, ο (προφ. με
συνίζηση ουι) (κυριολ. πρόσωπο,
στόμα)

π.χ. ρατ νι ατσχιλό λε κάι λεσκό
μούι, μουλικανό μούι λια, κα μερέλ
= αίμα δεν του έμεινα στο
πρόσωπο, νεκρική όψη πήρε, θα
πεθάνει.